

**Nader onderzoek vleermuizen
Kempersweg 35 te Elspeet**

Hamabest BV
Postbus 676
7400 AR Deventer
Rostockstraat 12 A

T. 0570 – 63 81 81
F. 0570 – 60 82 72

info@hamabest .nl
www.hamabest.nl

Opdrachtgever
Exlan Noord
Postbus 133
7940 KA Meppel

Rapport
R11.306-JMW-F01
1 november 2011
20 pagina's

Auteur:
J.M. de Wever

Projectleider:
G.J.M.M. Lukassen

Autorisatie:

Nader onderzoek
vleermuizen

Kempersweg 35
te Elspeek

Projectgegevens

Locatiegegevens

Gebruik	:	Agrarisch
Toekomstig gebruik	:	Wonen
Plaats	:	Elspeet
Voorgenomen activiteiten	:	Sloop opstallen, bouw woningen

Veldbezoek

Datum veldinspectie	:	Verschillende data 2011
---------------------	---	-------------------------

Adviseur Hamabest

:	De heer G.J.M.M. Lukassen
---	---------------------------

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de opdrachtgever of Hamabest BV

Samenvatting

Inleiding

In opdracht van Exlan Noord (oorspronkelijke opdrachtgever Polinder Advies) heeft Hamabest BV een nader onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen in het plangebied aan de Kempersweg 35 te Elspeet.

In het kader van de rood voor roodregeling zullen vijf woningen, een bijgebouw en een speelweide worden gerealiseerd. Hiervoor dienen diverse opstallen geamoveerd te worden.

Aanleiding

De aanleiding voor het uitvoeren van onderhavig nader onderzoek is de conclusie weergegeven in de rapportage 'Quickscan Flora en fauna, Kempersweg 35 te Elspeet, december 2010, Hamabest BV'.

In deze rapportage wordt een nader onderzoek naar vleermuizen aanbevolen, waarbij moet worden onderzocht of er verblijfplaatsen aanwezig zijn in de te slopen opstallen.

Onderzoek

Dit nader onderzoek is uitgevoerd op verschillende data in 2011, zowel in de avonduren om eventuele uitvliegers te kunnen waarnemen, als wel in de ochtenduren om exemplaren te kunnen waarnemen die terugkomen van het foerageren. Tevens is er tijdens de onderzoeken goed gelet op sporen, zoals urine en mest.

De weersomstandigheden waren ten tijde van de onderzoeken gunstig voor het kunnen aantreffen van vleermuizen.

Bevindingen

Er zijn bij de te slopen opstallen geen in- of uitvliegers waargenomen. Het plangebied en de directe omgeving wordt gebruikt als foerageergebied. Tevens lijken enkele vleermuizen gebruik te maken van een vliegroute.

Waargenomen vleermuizen			
Nederlandse naam	Locatie	Functie	Auditief (A)/ visueel (V)
Gewone dwergvleermuis	Gehele plangebied, met name aan de bosrand ten noordoosten van de stallen, via de achterzijde van de stallen richting de zuidoostelijk gelegen bosrand. Tussen stallen en woning.	Vliegroute	A/V
		foerageergebied	A/V
Waargenomen vleermuizen			
Nederlandse naam	Locatie	Functie	Auditief (A)/ visueel (V)
Laatvlieger	Ten westen van het plangebied, boven het weiland.	Vliegroute	A/V

In de vorige tabel worden de soorten weergegeven die binnen het plangebied en de directe omgeving zijn waargenomen. Tevens wordt de waarnemingslocatie vernoemd en de functie van deze locatie voor de waargenomen soorten.

Conclusie

Onderstaande tabel geeft de conclusie weer die wordt getrokken naar aanleiding van de bevindingen.

Conclusie
Er zijn geen aanwijzingen dat de waargenomen vleermuizen de stallen als vaste verblijfplaats gebruiken. Het onderzoeksgebied wordt gebruikt als foerageergebied. In de toekomstige situatie zal het plangebied geschikt blijven als foerageergebied. De voorgenomen plannen hebben geen significante negatief effect op de aanwezige vliegroutes.
<i>Op basis van de bevindingen kan geconcludeerd worden dat er in de huidige situatie, met betrekking tot de voorgenomen activiteiten, <u>geen</u> procedurele gevolgen zijn te verwachten aangaande vleermuizen.</i>

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Doelstelling	7
2	Onderzoeksopzet.....	8
2.1	Deskresearch	8
2.2	Veldonderzoek.....	8
2.3	Gebiedsomschrijving	9
2.4	Gewenste toekomstige situatie.....	10
3	Bevindingen onderzoek	10
3.1	Bevindingen deskresearch.....	11
3.2	Bevindingen veldonderzoek	11
4	Effecten beoordeling	12
5	Conclusie en advies.....	13
5.1	Conclusie.....	13
5.2	Advies	13

Bijlagen:

- 1 Ecologie en wettelijk kader;
- 2 Kaart waargenomen vleermuizen;
- 3 Literatuurlijst.

1 Inleiding

In opdracht van Exlan Noord (oorspronkelijke opdrachtgever Polinder Advies) heeft Hamabest BV een nader onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen in het plangebied aan de Kempersweg 35 te Elspeek.

In het kader van de rood voor roodregeling zullen vijf woningen, een bijgebouw en een speelweide worden gerealiseerd. Hiervoor dienen diverse opstallen geamoveerd te worden.

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor het uitvoeren van onderhavig nader onderzoek is de conclusie weergegeven in de rapportage 'Quickscan Flora en fauna, Kempersweg 35 te Elspeek, december 2010, Hamabest BV'.

In deze rapportage wordt een nader onderzoek naar vleermuizen aanbevolen, waarbij moet worden onderzocht of er verblijfplaatsen aanwezig zijn in de te slopen opstallen.

1.2 Doelstelling

Het doel van het nader onderzoek is vast te stellen of er verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn in de te slopen opstallen.

Om dit inzicht te verkrijgen worden de volgende vragen beantwoord;

- Zijn er in de te slopen opstallen verblijfplaatsen aanwezig?
- Zijn er vliegroutes en/of foerageergebieden in of nabij het plangebied aanwezig?
- Wat zijn de gevolgen van de ingrepen en welke (mitigerende of compenserende) maatregelen dienen eventueel genomen te worden?

2 Onderzoeksopzet

Om een goed beeld te verkrijgen hoe en of het plangebied gebruikt wordt door vleermuizen heeft er deskresearch plaatsgevonden en is het plangebied meerdere malen bezocht in diverse periodes en op diverse tijdstippen. Door de veldbezoeken uit te voeren op verschillende data en in verschillende periodes, kunnen de verschillende functies van de opstallen goed worden onderzocht.

2.1 Deskresearch

Als basis dient de rapportage van de quickscan flora en fauna van Hamabest BV. Tevens zijn beschikbare (digitale) verspreidingsatlassen en overige bronnen geraadpleegd.

2.2 Veldonderzoek

Tijdens de veldonderzoeken is met behulp van een batdetector (Pettersson D 240X), zaklamp, ladder, spiegeltje en een endoscoop zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van vleermuizen.

Het veldonderzoek bestaat uit twee onderdelen, namelijk een visuele inspectie bij daglicht en verschillende onderzoeken in de ochtend- en avondschemer/nacht.

Tijdens de visuele inspectie worden de opstallen en de toegankelijke gaten onderzocht op sporen die kunnen duiden op de aanwezigheid van vleermuizen.

Tijdens de schemer/nacht onderzoeken wordt door middel en met behulp van visuele waarnemingen en een batdetector (auditief) onderzocht of vleermuizen gebruik maken van de opstallen.

Indien nodig worden time-expansion opnamen gemaakt met de batdetector om later de ultrasonische geluiden te kunnen analyseren met behulp van het analyseprogramma Batsound 4. Voor soorten van het Myotis geslacht is dit noodzakelijk om tot een correcte determinatie te komen.

Het onderzoek in de avondschemer is bedoeld om uitvliegende exemplaren te kunnen waarnemen. Vleermuizen warmen gedurende de dag op in hun verblijfplaats en vliegen rond de schemer uit om op jacht te gaan naar insecten.

De ochtenduren worden gebruikt om terugkerende exemplaren te kunnen waarnemen. Voordat vleermuizen hun verblijfplaats binnengaan, zwermen ze nog een tijdje, soms wel een half uur, voor de invliegopening rond. Hierdoor zijn kolonies in de ochtend beter te traceren.

Gedurende de onderzoeken wordt tevens gelet op sociale roepen.

De onderzoeken zijn uitgevoerd wanneer de weersomstandigheden gunstig waren om vleermuizen te kunnen waarnemen. Dit houdt globaal in dat de temperatuur minimaal 11°C en de windkracht maximaal 5 Beaufort was. Tevens viel er niet meer dan lichte regen.

Als richtlijn wordt het 'Vleermuizenprotocol, maart 2010' gehanteerd, opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB), de Zoogdiervereniging, Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN).

De tabel hieronder geeft de onderzoeksdata en de weersomstandigheden van de veldbezoeken weer.

Datum	Tijdstip onderzoek	Weersgesteldheid
18-05-2011	Avond	15°C, droog, licht bewolkt, zwakke wind
30-08-2011	Ochtend	11°C, half bewolkt, droog, windstil
26-10-2011	Avond	14°C, licht bewolkt, motregen, windstil

2.3 Gebiedsomschrijving

In deze paragraaf wordt de onderzoekslocatie bondig beschreven. Op afbeelding 1 wordt het plangebied weergegeven waarbinnen de activiteiten daadwerkelijk plaatsvinden. Tijdens het veldbezoek is ook de directe omgeving van dit onderzoeksgebied bekeken.

Het plangebied is gelegen ten westen van Elspeet en betreft een agrarisch perceel met een woning en te slopen agrarische opstallen.

De te slopen opstallen bestaan uit kalverenstallen met houtberging, een veldschuur, een jongveestal, een koeiental (deze zal grondig worden verbouwd) en een garage/werkplaats. De te slopen opstallen zijn opgetrokken uit hout en steen en zijn enkelwandig, met uitzondering van de kalverenstallen, deze zijn dubbelwandig.

De directe omgeving bestaat uit woningen, agrarische opstallen, akkers en bos- en heidegebieden. De Veluwe is gesitueerd rondom het plangebied.

Het plangebied grenst aan een Natura2000gebied en ligt binnen de EHS.

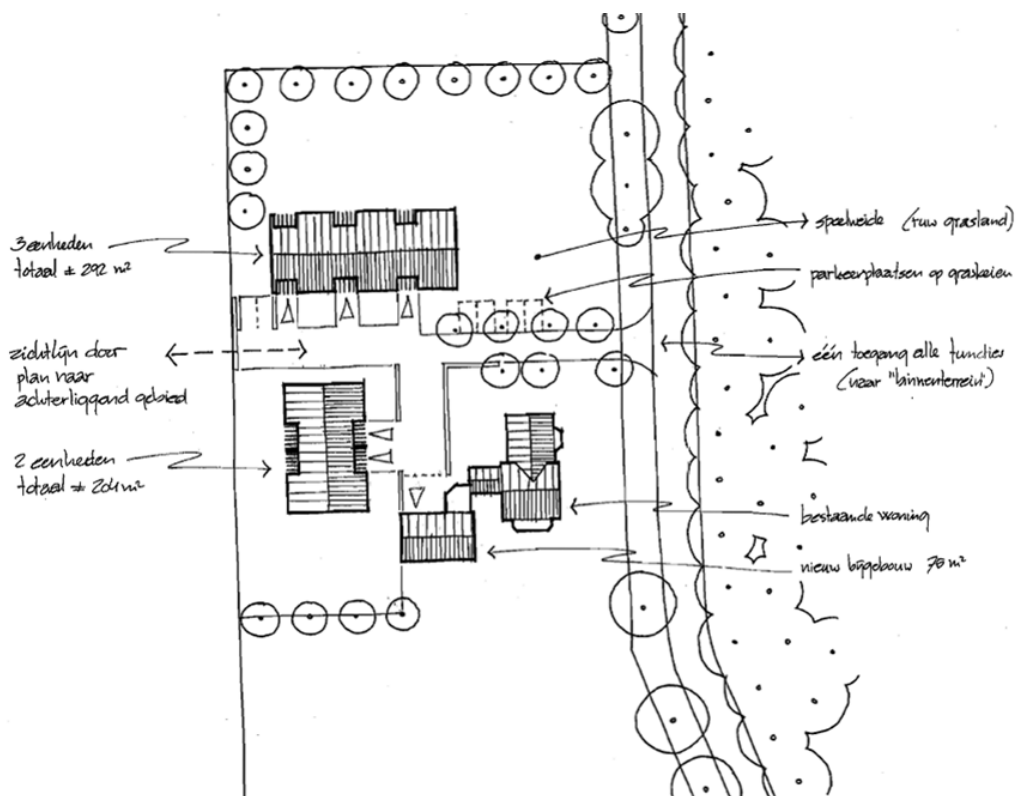
Afbeelding 1 en 2: Situering onderzochte gebied (bron: Atlas Groen Gelderland).

2.4 Gewenste toekomstige situatie

De aanwezige opstallen zullen worden gesloopt, met uitzondering van woning nummer 35, ten behoeve van de realisatie van 5 woningen, een bijgebouw en een speelweide. Het aangebouwde deel van woning 35 (de voormalige koeienstal) zal grondig worden verbouwd.

Verder zal het plangebied landschappelijk worden ingepast, onder andere door de aanleg van houtsingels.

Er zullen geen bomen worden gekapt en geen sloten worden gedempt.

Afbeelding 3: Gewenste toekomstige situatie (bron: Polinder Advies).

3 Bevindingen onderzoek

Hieronder worden de bevindingen van het nader onderzoek besproken, allereerst de bevindingen van de deskresearch en vervolgens de bevindingen van de veldonderzoeken.

3.1 Bevindingen deskresearch

In de rapportage van Hamabest BV wordt aangegeven dat alleen de varkensstallen potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen kunnen hebben door de aanwezige openingen die toegang bieden tot de spouwmuren en de windveren. Tevens wordt aangegeven dat de voorgenomen ingrepen geen significant negatief gevolg zullen hebben op het foerageergebied van vleermuizen. Het plangebied zal eveneens in de toekomst geschikt zijn als foerageergebied, eveneens als de directe omgeving. Er zullen geen bomen worden gekapt, dus vliegroutes zullen niet verloren gaan.

Volgens de geraadpleegde verspreidingsatlassen komen de gewone dwergvleermuis, de laatvlieger en de rosse vleermuis voor binnen kilometerhok. De gewone grootoorvleermuis en de watervleermuis komen in een naastgelegen hok voor.

3.2 Bevindingen veldonderzoek

Gedurende de schemeronderzoeken zijn de activiteiten van vleermuizen binnen het plangebied en de directe omgeving geobserveerd. Tevens zijn eventuele vliegroutes in kaart gebracht.

In bijlage 2 zijn de waarnemingen binnen en aangrenzend aan het plangebied op kaart weergegeven.

Vaste verblijfplaatsen

Tijdens de meerdere opnamerondes zijn geen in- of uitvliegende exemplaren aangetroffen. Tijdens de onderzoeken zijn eveneens geen uitwerpselen aangetroffen rondom de opstallen.

Foeragegebieden

Er zijn meerdere foeragerende vleermuizen waargenomen binnen het plangebied. Het betrof hier exemplaren van de gewone dwergvleermuis.

De gewone dwergvleermuis is waargenomen in het gehele plangebied, maar de meeste exemplaren zijn waargenomen tussen de stallen en de woning.

Vliegroutes

Er is in de avonduren een laatvlieger waargenomen boven het weiland ten westen van de stallen. In de ochtenduren zijn geen terugkerende exemplaren waargenomen. Verder bestaat er een vliegroute voor de gewone dwergvleermuis vanuit de noordoostelijke bosrand, via de achterzijde van de stallen, richting de zuidoostelijke bosrand.

4 Effecten beoordeling

Hieronder zijn de effecten van de voorgenomen ingrepen op de aanwezige flora en fauna in het plangebied getoetst aan de vigerende wet- en regelgeving.

In het kader van de Flora- en faunawet is nagegaan of vaste rust- en verblijfplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt) of dat vleermuizen opzettelijk worden verontrust, verjaagd of gedood. Verder is er gekeken of er invloeden zijn die leiden tot een verminderde geschiktheid als foerageergebied waarbij het een zodanig belang treft dat bij het wegvallen van deze functie ook vaste rust en verblijfplaatsen niet langer kunnen functioneren. Ten slotte wordt beoordeeld of vliegroutes zodanig worden aangetast dat de functionaliteit verloren gaat.

Vaste verblijfplaatsen

Er zijn geen sporen aangetroffen en geen in- of uitvliegende vleermuizen waargenomen bij de te slopen varkensstallen. Vaste verblijfplaatsen worden derhalve niet verwacht. De sloop van de stallen zal derhalve geen strik beschermde verblijfplaatsen vernietigen. De Flora- en faunawet wordt in dit kader door de sloop niet overtreden.

Foerageergebieden

Het plangebied en de directe omgeving worden door de gewone dwergvleermuis gebruikt om te foerageren. Overige soorten zijn niet waargenomen. Naar verwachting zal in de toekomstige situatie het areaal aan foerageergebied gelijk blijven, mede door de landschappelijke inpassing. De gewone dwergvleermuis is echter niet of nauwelijks gevoelig voor lichtverstoring tijdens het foerageren (bron: vleermuizenprotocol 2010). Eventueel verlies aan foerageerareaal kan zonder problemen worden opgevangen door omliggende percelen.

Dit foerageergebied heeft geen significante betekenis voor het voortbestaan van deze soort.

Vliegroutes

Er zullen geen bomen worden gekapt die onderdeel uitmaken van een vliegroute. De voorgenomen ingrepen zullen niet tot gevolg hebben dat vleermuizen niet meer van en naar hun foerageergebied kunnen komen. Derhalve zijn er geen negatieve effecten te verwachten aangaande vliegroutes.

5 Conclusie en advies

Hieronder is de conclusie opgenomen over het feit of er, al dan niet, procedurele gevolgen zijn voor de voorgenomen ingrepen in het plangebied aangaande vleermuizen. Tevens wordt er een kort advies gegeven.

5.1 Conclusie

Op basis van onderhavige quickscan is beoordeeld of er voor de voorgenomen ingrepen in het plangebied procedurele gevolgen zijn in het kader van de vigerende natuurwetgeving.

Conclusie

Er zijn geen aanwijzingen dat de waargenomen vleermuizen de varkensstallen als vaste verblijfplaats gebruiken. Het onderzoeksgebied wordt gebruikt als foerageergebied. In de toekomstige situatie zal het plangebied geschikt blijven als foerageergebied. De voorgenomen plannen hebben geen significante negatief effect op de aanwezige vliegroutes.

Op basis van de bevindingen kan geconcludeerd worden dat er in de huidige situatie, met betrekking tot de voorgenomen activiteiten, geen procedurele gevolgen zijn te verwachten aangaande vleermuizen.

Op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood.

5.2 Advies

Tijdens de sloop van de opstallen en de bouw van de woningen dienen de versturende effecten (geluid en licht) van de werkzaamheden zo beperkt mogelijk te worden gehouden. Het gebruik van (felle) bouwlampen is onwenselijk.

In de nieuwe situatie kan (vrijblijvend) rekening worden gehouden met vleermuizen door spouwmuren toegankelijk te maken, door bijvoorbeeld stootvoegen open te houden. Hierdoor kunnen nieuwe verblijfplaatsen worden gecreëerd.

Bij de toekomstige inrichting van het plangebied kan rekening worden gehouden met het stimuleren van natuurwaarden. Bij nieuwe beplanting (heggen, heesters en bomen) is het gebruik van inlandse, bloem- en vruchtdragende soorten aan te bevelen. Gebruik van inlandse soorten is vooral voor insecten en daarmee ook voor vleermuizen zeer geschikt.

BIJLAGE 1

ECOLOGIE EN WETTELIJK KADER

Ecologie

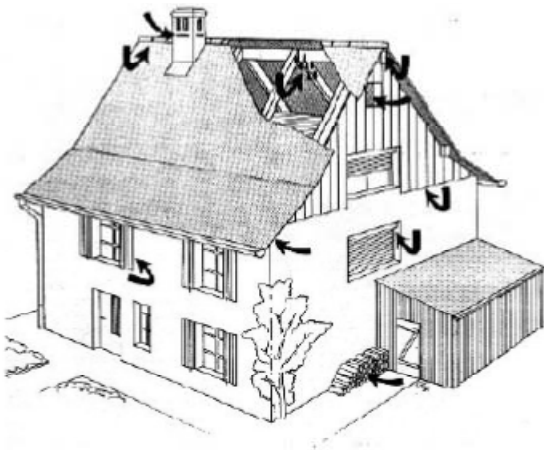
Vleermuizen zijn nachtdieren. Ze worden actief wanneer de schemer invalt.

Overdag slapen de meeste vleermuizen, of ze houden zich bezig met lichaamsverzorging. In het najaar daalt het insectenaanbod en maken vleermuizen zich klaar voor een winterslaap.

Vleermuizen hebben een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo worden verblijfplaatsen als winterverblijf, kraamverblijf en/of paarverblijf gebruikt.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouw- en boombewonende soorten.

Vaste rust- en verblijfplaatsen van de gebouwbewonende soorten kunnen onder andere plekken onder dakpannen, spouwmuren en zolders zijn.

Waar zitten vleermuizen in gebouwen:

- In de spouwmuur achter een spouwgat, rooster of ventilatievoeg (= verticale spleet in metselwerk)
- Op de kopgevel waar de dakpannen over de rand steken
- Achter de dakrand via een kier aan de onderzijde
- Onder het dak, tussen dak en dakbeschoot
- Onder de dakpannen via een scheefliggende dakpan
- Achter gevelbeplating of -betimmering via een kier
- Achter een reclamebord tegen de gevel
- Achter een loszittende loodslab, bijvoorbeeld bij de schoorsteen of dakkapel
- In een schoorsteen achter een kier of rooster
- Achter luiken
- Achter of tussen de buitenzonwering
- In de balkonvloer (bij flats)

Afbeelding 4: Potentiële verblijfplaatsen vleermuizen (bron: Handreiking verblijfplaatsen zoeken, Vleermuis Werkgroep Nederland).

Boombewonende soorten zijn te vinden in spechtengaten, holle oude bomen of achter loszittend boomschors.

Het gebruik van het soort verblijfplaats is afhankelijk van de soort. Zo zijn de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger echte gebouwbewoners. De rosse vleermuis is weer voornamelijk te vinden in bomen. Ook wordt een verblijfplaats vaak verschillend gebruikt gedurende het jaar.

Wettelijk kader

Vleermuizen zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet en zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.

Op grond van de artikelen 10 en 11 van de Flora- en faunawet is het onder meer verboden om beschermde inheemse diersoorten opzettelijk te verontrusten; nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden, afhankelijk van de soort. Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder.

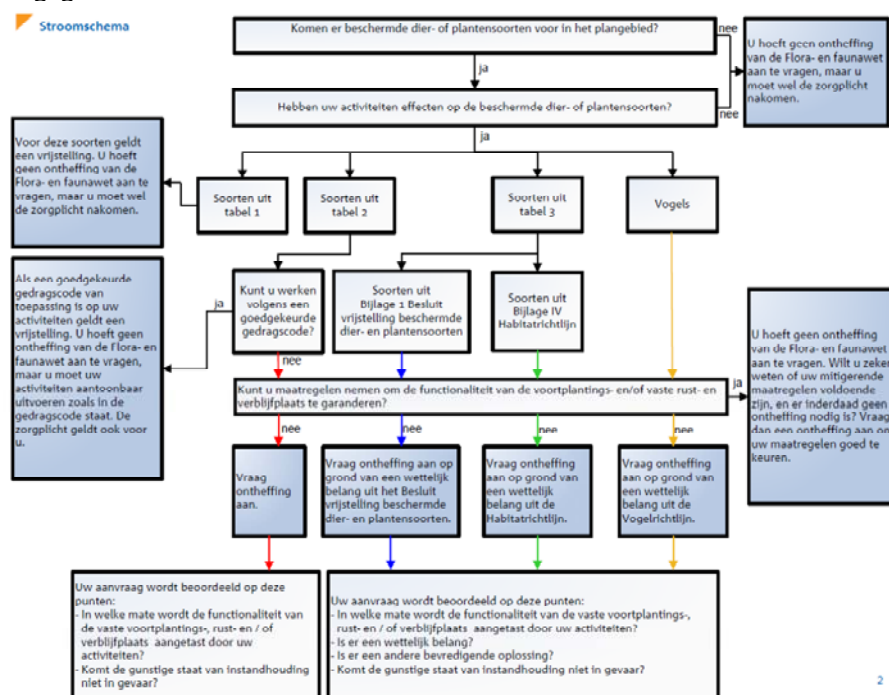
Wanneer een gebodsbepaling van de Flora- en faunawet wordt overtreden, dient men compenserende en/of mitigerende maatregelen te nemen om het te verwachten negatieve effect zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen.

Deze maatregelen kunnen aan Dienst Regelingen in Dordrecht worden voorgelegd om te beoordelen. Wanneer de maatregelen afdoende worden bevonden zal Dienst Regelingen een zogenaamde positieve afwijzing geven.

Een ontheffing aangaande vleermuizen is alleen nog te verkrijgen als de activiteit binnen het kader van een belang valt dat in de Habitatrichtlijn wordt genoemd.

Ruimtelijke ingrepen (belang j) vallen hier sinds 2009 niet meer onder.

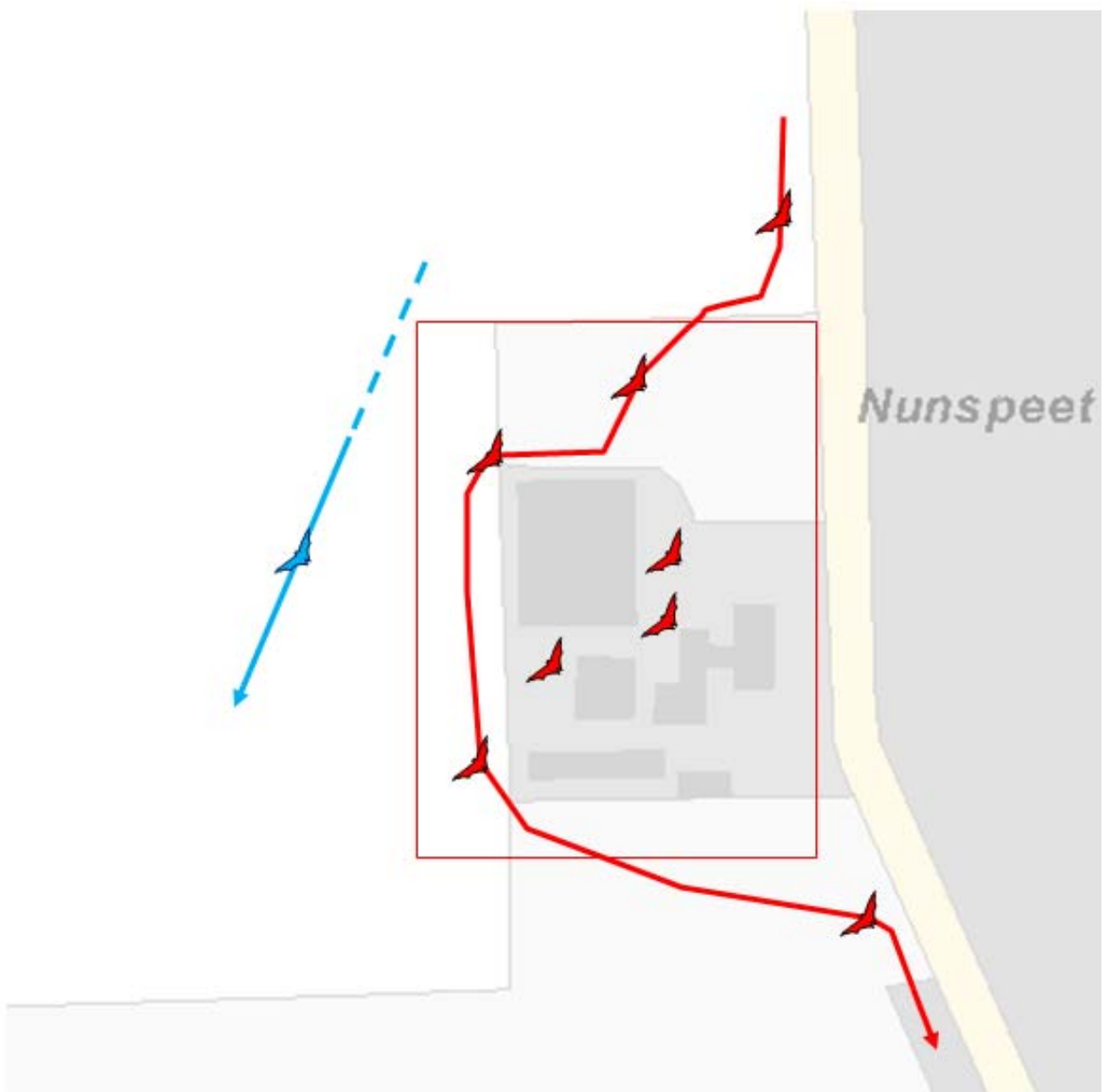
In het stroomschema hieronder worden de te volgen stappen schematisch weergegeven.

Afbeelding 5: Stroomschema beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen (bron: site LNV).

BIJLAGE 2

KAART WAARGENOMEN VLEERMUIZEN

- Gewone dwergvleermuizen
- Vliegroute Gewone dwergvleermuizen
- Vliegroute laatvliegers

BIJLAGE 3

LITERATUURLIJST

Broekhuizen S, e.a., Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht 1992

Dijkstra V, R. Janssen, J. Buys & T. van der Meij, 2008. Handleiding voor het monitoren van vleermuizen op zolders. Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem 2008

Limpens H, K. Mostert, W. Bongers, Atlas van de Nederlandse vleermuizen, K.N.N.V, Utrecht 1997

Limpens H e.a., Brochure; Met vleermuizen onderweg, Dienst Weg- en Waterbouwkunde en de VZZ, Delft 2004

Limpens H, e.a., Brochure Vleermuizen, bomen en bos, SVB en VZZ, Arnhem 2003

Lange R, A. van Winden, P. Twisk, J. de Leander & C. Spee, Zoogdieren van de Benelux, Herkenning en onderzoek. Jeugdbondsuitgeverij, 's Graveland 1986

Netwerk Groene Bureaus (NGB), Zoogdierverseniging, Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN), Vleermuizenprotocol 2010

Schober, W. & E. Grimmberger, Gids van de vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische eilanden, Tirion, Baarn 2001

Twisk P, e.a. Folder; Vleermuizen in en rondom het huis, Zoogdierverseniging i.s.m. Brabants Landschap, Landschapsbeheer Friesland en Stichting Landschapsbeheer Zeeland, 2009

Internet:

www.natuurloket.nl

www.telmee.nl

www.vzz.nl

www.zoogdieratlas.nl